

- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Walaś K., Mielczarek P. (red.). 1992. Atlas ptaków lęgowych Małopolski 1985–1992. Biol. Silesiae, Wrocław.

Łukasz Kajtoch

Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN
Sławkowska 17, 31-016 Kraków
kajtoch@isez.pan.krakow.pl

Tomasz Baziak

Wierchomla Wielka 109, 33-350 Piwniczna-Zdrój

Szymon Mazgaj

Tworkowa 194a, 32-863 Tymowa

Agata Piestrzyńska-Kajtoch

Inst. Zootechniki PIB
Sarego 2, 31-047 Kraków

Wzrost liczebności kropiatki *Porzana porzana* w Dolinie Środkowej Noteci podczas powodzi w 2010 roku

Populacja kropiatki *Porzana porzana* w Polsce wykazuje spadek liczebności przy jednoczesnych silnych fluktuacjach lokalnych populacji związanych z warunkami wodnymi panującymi na lęgowiskach (Lontkowski 2007). Najliczniej gatunek ten gniazduje na wschodzie Polski, zwłaszcza nad Biebrzą, gdzie w latach 1980. jej stan oceniono na ok. 1600 samców (Dyrcz et al. 1984). Polską populację tego gatunku ocenia się na 2500–3500 samców (Tomiałojć & Stawarczyk 2003). Na zachodzie Polski jest to gatunek nieliczny. Najprawdopodobniej najliczniejsza populacja zasiedla Park Narodowy Ujście Warty, gdzie notowano silne wahania liczebności – od 2 do 110 samców (Tomiałojć & Stawarczyk 2003). W Wielkopolsce jej liczebność w latach 1990. oceniono na minimum 100–150 samców (Bednorz et al. 2000).

W dolinie Noteci liczebność kropiatki w latach 1980. oceniono na 34 pary zasiedlające głównie zalane łąki (Bednorz & Kupczyk 1995). W latach 2007 i 2009 powtórzono oceny liczebności dla dwóch dużych fragmentów doliny Noteci: Nadnoteckich Łęgów (odcinek Ujście–Wieleń) oraz Doliny Środkowej Noteci (odcinek Bydgoszcz–Ujście). Na terenach tych odnotowano odpowiednio 10 i 2 samce, czyli liczebność zdecydowanie niższą niż w latach 1980. (Bednorz & Kupczyk 1995, Wylegała 2003, Wylegała et al. 2010). Zarówno rok 2007, jak i 2009 należały w dolinie Noteci do suchych.

W roku 2010 w dolinie Środkowej Noteci wystąpiło silne wezbranie wiosenne w okresie kwiecień–początek maja. Zalaniu i podtopieniu uległa duża część łąk w dolinie. W czerwcu na skutek silnych opadów deszczu wystąpiły kolejne silne wezbrania większości rzek w całej Polsce, powodując katastrofalne powodzie. Także na środkowej Noteci nastąpiło przekroczenie stanów alarmowych i zalanie kilku tysięcy hektarów łąk. Największe zalane powierzchnie znajdowały się na najniższej położonych terenach w rejonie Krostkowa, Heliodorowa i Lipiej Góry, gdzie w ostatnich latach często dochodzi do późnowiosennych i letnich podtopień (Wylegała et al. 2010).

Na przełomie kwietnia i maja, podczas pobieżnych kontroli, odnotowano co najmniej 12–14 samców kropiatki – głównie na łąkach koło Krostkowa i Heliodorowa. W okresie 1.–13.07.2010 dokonano 7 szczegółowych, nocnych kontroli łąk w dolinie między Lipią Górą, Krostkowem oraz stawami Antoniny (14,8 km²), które wciąż były silnie podtopione lub zalane. Kropiatki inwentaryzowano na badanym obszarze w oparciu o liczenia na transektach rozmieszczonych co 200–300 m. By wykluczyć kilkukrotne policzenie tych samych osobników obserwator poruszający się wzdłuż transektu notował na ortofotomapie samce odżywające się tylko po jednej stronie. Liczenia rozpoczynano podczas zachodu słońca i kontynuowano przez 4–5 godzin. Każdy fragment łąk kontrolowany był jednokrotnie. Łącznie skartowano na tym obszarze 145 samców (9,8 samców/km²). Lokalnie zagęszczenie było jeszcze wyższe, np. między mostem na trasie Białośliwie–Szamocin, a stawami Antoniny na powierzchni 1,3 km² stwierdzono 44 samce (33,8 samców/km²). W okresie tym kolejne odżywające ptaki odnotowano także na łąkach koło Milcza, Zacharzyna oraz Pauliny (odpowiednio 2, 1 i 3 samce). Łącznie odnotowano 151 samców. Ponieważ nie kontrolowano szczegółowo całego odcinka doliny, a niewielkie powierzchnie podtopionych łąk znajdowały się także w innych fragmentach, łączną liczebność kropiatki w pierwszej połowie lipca 2010 w Dolinie Środkowej Noteci można oszacować na 160–170 odżywających się samców. Tak silny wzrost liczebności spowodowany był najprawdopodobniej przemieszczaniem się kropiatek z innych, silnie zalanych dolin rzecznych, przy jednoczesnym wystąpieniu korzystnych warunków wodnych w dolinie Noteci. Zjawisko to jest charakterystyczne dla tego gatunku. Przy bardzo wysokim wiosennym stanie wód kropiatki często wykazują szczyt liczebności dopiero podczas drugiego lęgu, który ma miejsce w czerwcu i lipcu (Lontkowski 2009).

Do tej pory w zachodniej Polsce nie odnotowano równie wysokiej liczebności kropiatki na stosunkowo niewielkim obszarze (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Lontkowski 2007). Liczebność kropiatki w OSO Dolina Środkowej Noteci stwierdzona w roku 2010 znacznie przekroczyła 1% próg liczebności populacji lęgowej w kraju, tym samym potwierdzając wysoką rangę tej ostoi dla ptaków związanych z dolinami rzecznyymi (Wylegała et al. 2010).

Oprócz autorów w liczeniach brały udział także następujące osoby, którym dziękujemy za pomoc w pracach terenowych: Ruslana Chudziak, Taras Galytskyi, Mykhailo Gorbach, Anna Grebieniow, Andżelika Haidt, Igor Ivashkiv, Radosław Jaros, Oleksandr Kusnezh, Oleksandr Maslovskyi, Katarzyna Przybylska, Andrii Rogulia, Joanna Suchodolska, Andrii Zaiats.

Summary: High number of the Spotted Crake *Porzana porzana* in the Middle Noteć River Valley during floods in 2010. During drier seasons there were only 1–2 males of the species in the Middle Noteć River Valley. In 2010, before floods, during first brood (April–May) the number of the Spotted Crake was estimated at 12–14 males. In July, during the second brood, 145 males were recorded, and a total number was estimated at 160–170 males. Local density reached 33.8 males/km². Such a considerable increase was probably caused by birds which moved from other more flooded river valleys to the Noteć Valley, where suitable condition for breeding occurred.

Literatura

- Bednorz J., Kupczyk M. 1995. Ptaki doliny Noteci. Prace Zakł. Biol. i Ekol. Ptaków UAM 4: 3–94.
- Bednorz J., Kupczyk M., Winięcki A., Kuźniak S. 2000. Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Lontkowski J. 2007. Kropiatka *Porzana porzana*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. ss. 171–172. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

- Lontkowski J. 2009. Kropiatka *Porzana porzana*. W: Chylarecki P, Sikora A., Ceniań Z. (red.) 2009. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków ptaków objętych Dyrektywa Ptasią, ss. 312–317. GIOŚ, Warszawa.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Wylegała P. 2003. Zmiany liczebności wybranych gatunków ptaków w dolinie Dolnej Noteci na odcinku Ujście–Wieleń w latach 1980–2003. Not. Orn. 44: 187–194.
- Wylegała P., Batycki A., Rudzinek B., Drab K., Blank M., Blank T., Barteczka J., Bagiński W., Konopka A. 2010. Awifauna Doliny Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego – stan aktualny oraz zmiany liczebności. Ornis Pol. 51: 44–56.

Przemysław Wylegała

Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody SALAMANDRA
Stolarska 7/3, 60-788 Poznań
przemo@salamandra.org.pl

Zuzanna Rosin

Zakład Biologii Komórki, Wydział Biologii UAM
Umultowska 89, 61-614 Poznań
rossin@amu.edu.pl